

Undervisningen i Internmedicin vid Karolinska sjukhuset

Jan Östergren
Professor emeritus
Studierektor för medicinkursen
1993-99 och 2003-14

När Karolinska sjukhuset invigdes 1940 flyttade Nanna Svartz från Serafimerlasarettet till KS som professor i medicin. Undervisningen i internmedicin bedrevs fortsättningsvis vid båda sjukhusen och spreds senare även till Södersjukhuset, Huddinge sjukhus och efter Serafens nedläggning även till Danderyds sjukhus.

Kursekreterare Lollo

Undervisningsansvaret för medicinkursen har legat på Institutionen för Medicin i Solna. Den centrala personen där när det gäller undervisningen i internmedicin var under drygt 40 år kurssekreteraren Marie-Louise "Lollo" Åhlberg (senare gift Moumtzoglou) som började kring 1970 direkt efter utbildningen till läkarsekreterare. Professor då var Henrik Lagerlöf som hade efterträtt Nanna Svartz. Han föreföll vara en lätt excentrisk person som uppskattade Lollo så mycket att han t o m försökte gifta bort sin son med henne. Något som Lollo bestämt men vänligt tackade nej till. Lollo älskade sitt jobb och hon tog hand om studenterna på medicinterminen på ett fantastiskt sätt. Något som de tusentals numera färdiga eller pensionerade läkare som passerat under hennes vingar under åren kan vittna om. Förutom den fina kontakten med studenterna hade Lollo dessutom järnkoll på de administrativa detaljerna när det gäller genomförandet av kursen. Lollo dog tyvärr hastigt våren 2016, innan hon hann njuta sin planerade pension i det egna huset i Grekland.

Många är de professorer, studierektorer och amanuenser som arbetat med Lollo genom åren. Efter Henrik Lagerlöf blev Larsa Böttiger professor. Stig-Arne Johansson var under många år studierektor och han efterträddes under en period av Stephan Rössner. 1987 tillträdde Bengt Fagrell som studierektor, värvad från Danderyds sjukhus av den nye medicinprofessorn Göran Holm. Vid den tiden bestämde KI centralt att den teoretiska undervisningen skulle centraliseras till de två sjukhusen med stort "F" dvs Huddinge sjukhus och Karolinska sjukhuset. Man gjorde således en syd-nord indelning där Södersjukhuset och Danderyds sjukhus skickade studenterna till HS respektive KS för föreläsningar men i ö behöll den verksamhetsförlagda utbildningen och seminarier. Denna uppdelning höll i några år innan först SöS och sedan även DS bröt sig loss och gav helt egna kurser. Stort samarbete och samordning har dock skett mellan ffa KS Solna och DS när det gäller t ex examinationer. Med den nya sjukhusorganisationen samt ändrade patientflöden i Stockholm är vi åter

tillbaka mot ökad samundervisning över sjukhusgränserna för att kunna använda rätt kompetens på bästa sätt.

Verksamhetsförlagd undervisning

Jag efterträdde Bengt Fagrell som studierektor 1993 då han blivit ombedd att under den nye sjukhusdirektören Jan Lindstens ledning, ta över klinikchefskapet efter Göran Holm. Bengt blev senare även divisionschef och chefläkare. Det som var basen i utbildningen var det som då kallades ATG (avdelningstjänstgöring) och som nu heter VFU (verksamhetsförlagd undervisning). Målet för kursen var att ge studenterna de verktyg som behövs för att verka som läkare vilket naturligtvis endast kan göras i ett verksamhetsintegrerat sammanhang. Målsättningen var kortfattat att göra om kandidaterna till läkare. Som kursamansuens fortsatte John Grubbström, som redan under Bengts tid varit primus motor för de uppskattade veckolånga kursresorna som gick till London. Programmet var ambitiöst med besök på sjukhus, forskningsinstitutioner samt en dagsutflykt till Cambridge med besök på universitetet där. Att ta en vecka från kurstid för detta möjliggjordes av att kursveckorna per termin då var 22 (ett undantag från övriga universitetsutbildningar som då hade de 20 veckor per termin som numera gäller över hela linjen).

Kursresa till Rom

Vårterminen 1994 framförde de studenter som då gick kursen att de gärna skulle vilja åka till Rom istället för till London på kursresan. I samma veva hade jag fått brev från en professor i Rom som ville att hans son skulle få auskultera på plastikkirurgen. Detta gick att ordna och i mitt svarsbrev till professorn berättade jag om det förestående studiebesöket till Rom och undrade om vi kunde få hjälp med några besök på lokala sjukhus. Svaret var översvallande,

bl a erbjöds vi alla att bo hos professorn! Jag tackade för erbjudandet men svarade att den detaljen var ordnad och att vi dessutom var ca 50 personer då alla studenter på kursen och många lärare åkte med. Professorns fru arbetade på en turistbyrå och ordnade med besök på bl a Forum Romanum och i Pompeji. Vi besökte även parlamentet och flera

Middag under kursresa till Rom 1994 hemma hos prof Marcellino.

Till vänster om denne syns Göran Holm, vid kortsidan Lollo. I förgrunden till vänster Karin Schenck-Gustafsson

sjukhus. Även om vi inte bodde hos professor Marcellino blev vi alla hembjudna till honom på middag vid sittande bord (se bild). Studenterna tackade för middagen med bl a solosång "O sole mio" och temat från filmen Gudfadern framfört på dragspel. Vi hade en fantastisk vecka och flera av studenterna som var med arbetar idag på Karolinska Solna (även om detta väl inte beror på den lyckade kursresan). Det blev en repris på denna resa även

höstterminen 1994.

Artikelförfattaren med Lollo under besök till Cermoneta utanför Rom i samband med kursresan 1994

Ny studieplan

Efter åren i sjukhusledningen återvände Bengt Fagrell som studierektor 1999-2003 och jag efterträdde honom för andra gången efter det. Medicinkursen som varit samlad till termin 6-7 sedan länge gjordes i arbetet med den nya studieplanen för läkarutbildningen vid KI om till en än mer komplex kurs som fick namnet "Klinisk medicin – inriktning internmedicin" som ges under termin 5 och 6 sedan 2007. Förutom internmedicin omfattar kursen nu geriatrik, klinisk farmakologi, primärvård (2 veckor VFU), infektion och dermatologi. Under senare år har nya undervisningsformer som studentledd mottagning och interprofessionellt lärande (IPL) startats på KUM (klinisk undervisningsmottagning) på akutmottagningen, något som studenterna uppskattat mycket. I den nya studieplanen är de mest väsentliga nyheterna ett projektarbete omfattande en termin och ett stort antal valbara kurser (SVK). Institutionen för medicin har varit den institution vid KI som genomgående varit flitigast med att erbjuda studenter projektarbeten. Många av dessa har resulterat i fullständiga vetenskapliga publikationer i internationella tidskrifter. Flera SVK har getts av institutionen varav särskilt "Brådskande internmedicin" varit extremt uppskattad. Jessica Fryckstedt på akutkliniken tog initiativet till denna kurs och Peter Sand, Therese Djärv och Eva Piscator har varit andra kursledare.

Ann-Sofie Backman efterträdde mig som studierektor 2014. Ann-Sofie har förnyat kursen och bl a infört simuleringsövningar och teambaserat lärande (TBL). Traditionen med veckolånga kursresor upphörde redan på 90-talet och efterföljdes av korta kursresor till Helsingfors, Tallinn eller Riga som en introduktion till kursen. Från och med i år prövar man internat på hemmaplan som tjänar samma syfte, nämligen att introducera studenterna till den första stora kliniska kursen och att redan tidigt på kursen få träffa lärare från de verksamheter som är engagerade i kursen. Kursen har trots sjukhusflytten och ny temaorgani-

sation, som inneburit vissa utmaningar, kunnat bibehålla god verksamhetsförlagd utbildning, tack vare stor entusiasm från undervisningsansvariga läkare och kursledning. De flesta läkare ser undervisning som en viktig del i sitt uppdrag på ett universitetssjukhus och kursen får fortsatt goda utvärderingar. Det är tydligt att bra handledning är viktigare än specifika diagnoser.

Det ser hoppfullt ut för grundutbildningen i Internmedicin i den högspecialiserade vården även i framtiden.

Lollo och dåvarande amanuensen, nuvarande studierektor Ann-Sofie Backman tillsammans med studenter under en kursresa till Helsingfors 2013.